

MUHAN BALI'NİN ÖĞRENCİSİ OLMAK

Dr. Lütfi SEZEN*

Hocam *Prof. Dr. Muhan Bali'yi* ilk olarak Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde öğrenci olduğum yıllarda tanıma fırsatı buldum (1968-1971). Edebiyat Fakültesi kurucu dekanı Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Halk Edebiyatı Anabilim Dalı'na aldığı altı asistandan birisiydi. Diğer asistanlar derslerde genellikle yanlarında getirdikleri kitaplardan not tuttururlarken, *Muhan Bali* ve *Saim Sakaoğlu* doğrudan ders anlatırlardı. Bu da dersleri sıkıcı olmaktan kurtarırdı. İlk girdiği Halk Edebiyatı dersinde benim de daha sonra öğrencilerime aktardığım şu maniyi tahtaya yazmış, halk şiirinin anlam zenginliğini ifadeye çalışmıştı:

*Tabakta portakalsın
Sözümüz burada kalsın
Yılda bir kabrime gel
Toprağım kokun alsın*

Dönemin başarılı öğrencilerinden birisi olmama, üniversitede kalıp akademik çalışma yapmayı çok arzu etmeme ve birçok kez sınavlara girmeme rağmen, uzun yıllar bana böyle bir çalışma fırsatı verilmedi. Ben de kaderime razı olup yedi yıl orta öğretimde, iki yıl eğitim enstitüsünde çalıştıktan sonra Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin kuruluş çalışmalarında görev aldım. 1984 Ağustos ayı içinde gençlik yıllarımda en kıymetli beş yılını heba ettiğim bu kurumdan ayrılarak Erzurum, Atatürk Üniversitesi'nde "okutman"lık görevine başladım. 1984 yılında girdiğim yüksek lisans sınavlarında başarılı olamayınca(!) akademik çalışma yapmaktan vazgeçip 1985 yılında yüksek lisans sınavlarına girmedim. 1986 yılı Eylül ayı içinde beni odasına çağıran Doç. Dr. Saim Sakaoğlu çalışmalarımın haberdar olduğunu söyleyerek yüksek lisans sınavlarına girmeyişimin nedenini sordular. Ben de "Kazanamayacağımı bildiğim bir sınava neden gireyim? Sınavı kaybedince birkaç ay da onun stresini yaşıyorum" şeklinde bir cevap verdim.

Hocam, Doç. Dr. Saim Sakaoğlu, "Son kez bir şansını dene, bu sınavda başarılı olacağına inanıyorum" diye bir cevap verdi. Hocamızın ilgi ve yönlendirmesi ile kırk yaşında girdiğim bu yüksek lisans sınavını kazandım. Kırk yaşında bir öğrencinin danışmanlığı kimse almak istemiyordu. Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü Doç. Dr. Haluk İpekten'in ricası ile (istemeyerek de olsa) rahmetli Hocam Doç. Dr. Muhan Bali yüksek lisans danışmanlığı kabul ettiler. Daha sonra doktora çalışmasını da birlikte yürüttüğümüz hocamızla çok uyumlu bir danışman- öğrenci ilişkimiz oldu.

* Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Hocamızla ders işlemek bizim için büyük bir zevkti. Eleştirel bir yaklaşımla ders konuları ele almır, o konu ile ilgili değişik kaynaklara başvurulur, bunlardan en mantıklı olanının tercih edilmesi istenilirdi. Şu uyarısı her zaman kulağımda çınlamaktadır: “*Lütfi, kim söylüyor değil, ne söylüyor, ona bakacaksın. Çok önem verdiğin birinin değil de ciddiye almadığının birinin önemli şeyler söyleyip yazabileceğini gözden uzak tutmayacaksın.*” Bu yönüyle o iyi bir halk bilimciydi. Daha çok alt tabakadan insanlarla ilgilenir. Onların güncel konularla ilgili değerlendirmelerine büyük önem verirdi. Olaylar karşısında halkın okumuşlardan daha mantıklı düşündüğünü dile getirir, bizdeki bazı aydınların çıkar ilişkilerine girmelerinden duyduğu rahatsızlığı belirtmekten kaçınmazdı.

Akademik çalışma yapacak kişilerin yaratıcı ve araştırmacı bir kimliğe sahip olmaları gerektiğini sık sık tekrar eder, bu özelliği taşıyan öğrencilere fırsat verilmesini isterdi. Kendi öğrencileri ile başka öğrenciler arasında hiçbir ayırım yapmaz, öğrencileri; çalışmaları, verimliliği ve başarılarına göre değerlendirirdi. Yüksek öğretim kurumlarında elaman alımlarında veya farklı sınavlarda rastlanılan; “*Bu benim öğrencimdir, destek olun veya falanın öğrencisi olduğundan yetersizdir. Destek olmayın*” gibi bilim adamına yakışmayan tutum ve davranış içine girmezdi.

Hocamız, derslerinde bilim adamının kendi ayakları üzerinde durmasının birinci şart olduğunu söylerdi. Kişilerin, siyasi görüşüne, cinsiyetine, inancına, ırkına göre değil, çalışmalarına, verimliliğine, verdiği hizmete göre değerlendirilmesi gerektiğini her vesile ile vurgulardı. Ben, “*Lütfi Sezen*” olarak kendi ayaklarım üzerinde durmayı biraz da Hocam *Muhan Bali*’den öğrenmişimdir.

Kırk yaşında başladığım yüksek lisans ve doktora çalışmalarımı 45 yaşında tamamlayıp, 60 yaşında *Türk Folklor Araştırmaları Kurumu* tarafından verilen “*2007 Yılı Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü*”ne layık görülmemde, Rahmetli Hocam *Muhan Bali*’nin payı büyüktür.

Kısacası, *Muhan Bali*’nin öğrencisi olmak; karşılaşılan engellerden yılmamak, bu engelleri hiç kimseden yardım gelmeyeceğini bilerek aşmak, özgüven kazanmak kendi ayaklarımın üzerinde durabilmektir.

KİŞİLİĞİ

O, mütevazı bir insandı. Çevresindekilere yaklaşımı çok içtendi. İçten pazarlıklı birisi değildi. Övmelerde abartıya kaçmaz, yermelerde nezaket kurallarını aşmazdı. Çağdaş kafalı birisiydi. Öğrencilerinin siyasi tercihlerine karışmayan, bilimden, araştırmadan yana tavır alan birisiydi. Farklı inançları, farklı siyasi görüşleri hoş gören bir bilim adamıydı. Yağmur ve toprak kokan Anadolu’ya, ömrünün en verimli çağlarını geçirdiği destan ve masallar şehri Erzurum’a âşıkı.

Benim doktora konusu olarak “*Erzurum Folkloru*”nu seçmemde büyük ölçüde hocamın yönlendirmesi etkili olmuştur. Birlikte karar verdiğimiz bu çalışmam 1994 yılında *Erzurum Kalkınma Vakfı* tarafından yayınlanmış, kitabın ikinci baskısı ise 2007

yılında, Atatürk Üniversitesi'nin kuruluşun 50. yılı münasebetiyle "50.Yıl Anısına" Atatürk Üniversitesi'nce yeniden yayınlanmıştır. (Bk.. Erzurum Folkloru, Erzurum 2007).

Yine hocamızın, Prof. Dr. Mehmet Kaplan ve Dr. Mehmet Akalın ile birlikte Erzurumlu halk hikâyecisi Behçet Mahir'den derleyip kaleme aldıkları *Köroğlu Destanı* Cumhuriyetimizin kuruluşunun 50. yılı anısına Atatürk Üniversitesi tarafından 1973 yılında yayınlanmıştır. (Bkz.. *Köroğlu Destanı*, Ankara 1973).

Başarılarıyla hiçbir zaman övünmezdi. Her mesleğin başarılı kişileri olduğunu söyler, mesleklerin kişileri değil, kişilerin mesleklerini yücelteceği görüşünü savunurdu. Üstlendiği görevi hakkıyla yerine getiren her insana değer verilmesini ister, meslek onurunu düşünmeyenleri hoş karşılamazdı.

SONUÇ

Değerli hocamız Prof. Dr. Muhan Bali de 3 Aralık 2008 Çarşamba günü yetmiş iki yaşında Hakk'ın rahmetine kavuştu. Türk halk kültürüne verdiği hizmetlerle her zaman gönüllerde yaşayacak, çalışmaları ve eserleriyle gelecek kuşaklara örnek olacaktır. Hocamızı rahmetle anıyor, hanımefendiliğin timsali değerli eşi Kâmran Hanım'a, biricik kızı Av. Ece Bali'ye ve sevenlerine Allah'tan sabırlar diliyorum.